

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 10. oktober 2023 av Høyesterett i avdeling med

dommer Henrik Bull
dommer Espen Bergh
dommer Cecilie Østensen Berglund
dommer Erik Thyness
dommer Thom Arne Hellerslia

HR-2023-1901-A, (sak nr. 23-004643SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 18. november 2022

I.

Norsk Kennel Klub
Norsk Cavalierklubb

A

B

C

(advokat Anette Fjeld)

mot

Dyrebeskyttelsen Norge

(advokat Emanuel Feinberg – til prøve)

II.

Dyrebeskyttelsen Norge

(advokat Emanuel Feinberg – til prøve)

mot

Norsk Kennel Klub
Norsk Bulldog Klubb

D

E

F

(advokat Anette Fjeld)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Østensen Berglund:**

Sakens spørsmål og bakgrunn***Twistetema***

- (2) Sakens tvistetema er om avl av hunderasene cavalier king charles spaniel og engelsk bulldog er i strid med dyrevelferdsloven § 25. Den reiser også spørsmål om søksmålet skal avvises fordi søksmålsvilkårene ikke er oppfylt.

Partene i saken

- (3) Søksmålet er tatt ut av Dyrebeskyttelsen Norge. Organisasjonen ble stiftet i 1859 og er Norges eldste dyrevernförening. Den har cirka 9 000 medlemmer fordelt på 27 lokalavdelinger. Formålet til organisasjonen er å fremme og sikre dyrs rettigheter og velferd. Avl på hunder har vært et viktig tema for foreningen over lang tid.
- (4) Det finnes i dag om lag 400 hunderaser. To av disse er de engelske hunderasene cavalier king charles spaniel (cavalier) og engelsk bulldog. For disse rasene er det ved avl blant annet lagt vekt på egnethet for menneskelig selskap og bestemte ytre (eksteriøre) trekk. Det er utarbeidet egne rasestandarder, som beskriver ønskede egenskaper. I tråd med anbefalinger fra det internasjonale kennelforbundet, Federation Cynologique Internationale (FCI), ligger ansvaret for rasestandardene hos den britiske kennelklubben, The Kennel Club.
- (5) Nasjonalt er det Norsk Kennel Klub (NKK) som har det overordnede ansvaret for hundeavl og hunderaser. Det er opplyst at omtrent halvparten av alle norske hunder er registrert der. NKK har en rekke underliggende raseklubber, som Norsk Cavalierklubb og Norsk Bulldog Klubb. Forvaltningen av den enkelte hunderasen er delegert til de respektive raseklubbene, som blant annet skal arbeide for etisk riktig behandling av hunder og for at avl skjer i ønsket retning med hensyn til rasestandard, bruksegenskaper og sunnhet. Rasehundklubbene er ansvarlige for utarbeidelse og oppdatering av rasespesifikk avlsstrategi (RAS). Avlsstrategiene skal godkjennes av NKK.
- (6) Enkeltpersonene som er parter i saken her, er oppdrettere av cavalier eller engelsk bulldog. Det er opplyst at de følger beste praksis når det gjelder klubbens krav til avl, og at de er trukket inn som representanter for oppdrett av de to rasene.

Sykdomsutfordringer hos cavalier og engelsk bulldog

- (7) Det er på det rene at noen hunderaser er mer utsatt for sykdom og plager enn andre, blant annet som følge av målrettet avl på bestemte ytre trekk. Tradisjonelt har det også vært vanlig med innavl i flere raser, noe som har ført til at enkelte raser er mer disponert for bestemte sykdommer.

- (8) Det har over lengre tid vært reist spørsmål om avlen har gått på bekostning av dyrevelferd, også fra andre enn Dyrebeskyttelsen. NKK tok i 2015 opp med Mattilsynet spørsmålet om mulige tiltak knyttet til avl på hunder med store pusteproblemer, som engelsk bulldog. I 2017 offentliggjorde Den norske Veterinærforening et opprop om dysfunksjonell avl, der cavalier var særskilt omtalt.
- (9) For cavalier er det særlig utbredelsen av de nevrologiske tilstandene *chiari-like malformation* og *syringomyeli*, samt hjerteklafftilstanden *myxomatous mitral valve disease*, som har skapt debatt. For engelsk bulldog er det spesielt tilstanden *brachycephalic obstructive airway syndrome*, som medfører pusteproblemer, og rasens evne til å føde naturlig, som har vært diskutert.
- (10) Det finnes ulike grader av disse tilstandene, og selv om en hund får en diagnose, er det ikke ensbetydende med at hunden vil utvikle kliniske symptomer på smerte eller sykdom.
- (11) Omtrent alle hunder av rasen cavalier har lidelsen *chiari-like malformation (CM)*. Denne er av tingretten, med tilslutning fra lagmannsretten, beskrevet slik:
- «CM betegner en genetisk, arvelig tilstand der hodeskallens innvendige volum er utilstrekkelig til å romme volumet av dyrets hjerne og den forlengede marg. Deler av lillehjernen og den forlengede marg kan danne et brokk mot ryggmargen. Tilstanden skyldes at sømmene mellom hodeskallens beindeler lukkes og vokser sammen før hunden er ferdig utviklet. Hos Cavalier er innvendig skallevolum redusert mest i skallens forkant. Det blir for liten plass til nervevevet, noe som kan føre til et smertesyndrom (CM-P) og til syringomyeli.»
- (12) CM kan avdekkes og graderes etter MR-undersøkelser. Som det fremgår av sitatet, betegnes tilstanden som *CM-P*, det vil si «*chiari-like malformation pain*», dersom den gir smerter eller andre kliniske symptomer. Partene er uenige om CM-P er en dokumentert diagnose, hvor utbredt den er, og hvor store plager lidelsen gir. Verken CM eller CM-P er dødelige tilstander. De kan imidlertid ikke helbredes, og CM-P kan i enkelte tilfeller innebære så store smerter for hunden at den må avlives.
- (13) *Syringomyeli (SM)* er en nevrologisk tilstand som lagmannsretten har omtalt slik:
- «hunden får cyster eller væskefylte hulrom i ryggmargen, som over tid kan ødelegge nervebaner ...»
- (14) Også SM kan diagnostiseres og graderes gjennom MR-undersøkelse. Lidelsen kan gi kliniske symptomer, blant annet smerter i hodet og fantomkløe, og kalles da *symptomatisk syringomyeli, SM-S*.
- (15) *Myxomatous mitral valve disease (MMVD)* er en utbredt hjertelidelse hos hunder generelt, men den opptrer hyppigere og tidligere hos cavalier. Lidelsen er av lagmannsretten omtalt som følger:
- «MMVD er en hjerteklaffsykdom som medfører fortykning av hjerteklaffene mellom venstre forkammer og hjertekammer. Dette kan etter hvert føre til lekkasje og tilbakeslag av blod fra venstre hjertekammer tilbake til forkammeret. Hjerteklaffene utsettes for slitasje hos både friske og syke individer, men hos individer med MMVD fører slitasjen til skade eller arrdannelse som gradvis forverres.

Hjerteklafflekkasje høres som en blåselyd (bilyd) ved bruk av stetoskop, og graderes fra 1 – 6, hvor 6 er den kraftigste. Bilyd kan ikke likestilles med klinisk sykdom, men kan utvikle seg og gi symptomer og forårsake hjertesvikt og død på sikt. Hunder med MMVD blir født uten sykdomstegn, men utvikler kliniske symptomer senere i livet.»

- (16) Det er mulig å medisinere de fleste hundene mot MMVD, og den prekliniske fasen – her i betydningen perioden uten symptomer – kan da forlenges med flere år. I senere fase av sykdomsforløpet vil en hund være trøtt ved anstrengelser, og den kan få pusteproblemer og hoste på grunn av væskeansamlinger i lungene. Dette behandles med blant annet oksygen og medisin.
- (17) *Brachycephalic obstructive airway syndrome (BOAS)* er en vanlig tilstand hos «brachycephale» («kortskalette») raser, det vil si hunder med kort og bred hodeskalle, samt flat snute. Hunderaser betegnes som brachycephale når skallebredden utgjør over 80 prosent av skallens lengde. Engelsk bulldog er et eksempel på en slik rase.
- (18) Lagmannsretten har sluttet seg til tingrettens beskrivelse av BOAS:
- «Hunder puster normalt gjennom nesene, men vil puste gjennom munnen under fysisk anstrengelse, når den er opphisset eller skal kvitte seg med overskuddsvarme (pesing). Som navnet angir, er BOAS et syndrom som skyldes redusert passasje av luft gjennom de øvre luftveier fordi disse blokkeres i større eller mindre grad av bløtvev – eksempelvis i den sammentrykte nesene, gjennom for lang og for tykk bløt gane, for liten diameter på luftrøret, innsnevrede nesebor mv. Overvekt kan forsterke BOAS. Forholdet mellom kranie- og snutelengde ('craniofacial ratio') og nakkeomkrets kan også ha betydning for påvirkningsgraden av BOAS, men noen entydig sammenheng her mangler siden påvirkningsgraden kan variere betydelig mellom individer med samme kranie/snute forhold og nakkeomkrets.»
- (19) Symptomene er gjerne anstrengte pustelyder (respiratoriske lyder), snorking, pustestans og redusert utholdenhet. BOAS angis i ulike grader fra 0 til 3, der 3 er mest alvorlig.
- (20) Av andre *helsemessige forhold* står forekomsten av keisersnitt hos engelsk bulldog sentralt i saken her. Partene er uenige om omfanget av og eventuelle årsaker til dette.

Prosesshistorien

- (21) I november 2018 ble hundemessen Dogs4All avholdt på Lillestrøm. I etterkant av arrangementet varslet Dyrebeskyttelsen Mattilsynet om mulige brudd på dyrevelferdsloven. Mattilsynet foretok tilsyn hos flere oppdrettere, men ingen av de gjennomførte tilsynene medførte varsel om vedtak.
- (22) Dyrebeskyttelsen tok da ut stevning mot NKK, de to raseklubbene og seks oppdrettere fordi Dyrebeskyttelsen mener cavalier og engelsk bulldog har så store helsemessige plager på rasenivå at avl er i strid med dyrevelferdsloven § 25.
- (23) Ved siden av å kreve seg frifunnet påsto de saksøkte at søksmålet skulle avvises fordi søksmålsvilkårene ikke var oppfylt. Oslo tingrett kom i en egen kjennelse til at søksmålet skulle fremmes.

- (24) Oslo tingrett, som var satt med fagkyndige meddommere, avsa 31. januar 2022 dom med slik domsslutning:

«Overfor Norsk Kennel Klub:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.
2. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Norsk Bulldog Klubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.

Overfor Norsk Cavalierklubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor A, B og C:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.
2. A, B og C forbys å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor D, E og F:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.
2. D, E og F forbys å avle hunderasen engelsk bulldogg.

Overfor alle saksøkte:

1. Saksomkostninger tilkjennes ikke.»

- (25) Tingretten traff sin avgjørelse etter å ha hørt blant annet åtte partsoppnevnte sakkyndige vitner. Retten la til grunn at allerede disposisjonen for CM i cavalierens arveanlegg tilsa at videre avl ville være i strid med dyrevelferdsloven § 25 tredje ledd. Videre la retten vekt på at 15–20 prosent av hundene ville utvikle CM-P. Også tilstedeværelsen av anlegg for SM i cavalierens arveanlegg var etter tingrettens syn til hinder for videre avl. For engelsk bulldog la retten særlig vekt på at avl på hunder med BOAS gradering 1 og høyere ville være i strid med loven, men den la også til grunn at gener som kan påføre BOAS, i seg selv innebar at videre avl ville være i strid med § 25.
- (26) Norsk Kennel Klub og de øvrige saksøkte anket dommen til Borgarting lagmannsrett.
- (27) Under saksforberedelsen reiste lagmannsretten spørsmål om adgangen til å kreve dom for forbud mot videre avl hos oppdretterne, jf. tingrettens domsslutning i punkt 2 for disse.

Partene la under ankeforhandlingen i lagmannsretten ned sammenfallende påstand om at oppdretterne skulle frifinnes for disse kravene.

- (28) Borgarting lagmannsrett avsa 18. november 2022 dom med slik domsslutning:
- «1. Norsk Bulldog Klubb og D, E og F frifinnes.
 2. Norsk Kennel Klubb frifinnes når det gjelder avl av Engelsk bulldog.
 3. A, B og C frifinnes for så vidt gjelder tingrettens domsslutning punkt 2.
 4. For øvrig forkastes anken.
 5. Sakskostnader idømmes ikke for noen instans.»
- (29) Heller ikke lagmannsretten tok avvisningspåstanden til følge.
- (30) For lagmannsretten ble det hørt ni sakkyndige vitner. Retten mente at avl av cavalier var i strid med loven, ettersom den fant det bevist at 15 prosent av hundene har SM-S og CM-P. De alvorlige symptomene ved disse lidelsene måtte anses som klart unødige påkjenninger for hundene. Når det gjaldt avl av engelsk bulldog, viste retten til at BOAS kommer i ulike grader, og at graden kan avdekkes ved en aktivitetstest. Den la videre vekt på at avlsprogram reduserer problemet. Lagmannsretten mente derfor at avl på hunder med BOAS grad 0 eller 1, eventuelt med én foreldrehund med BOAS grad 2, ikke var i strid med loven fordi det medførte lav sannsynlighet for avkom med alvorlig grad av BOAS.
- (31) Norsk Kennel Klub, Norsk Cavalierklubb, A, B og C har anket dommen hva gjelder avvisningsspørsmålet og resultatet knyttet til rasen cavalier. Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen.
- (32) Dyrebeskyttelsen har anket dommen så langt den gjelder rasen engelsk bulldog. Også denne anken gjelder rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen.
- (33) Norges Bondelag, Norsk Fjorfelag og Federation of European Companion Animal Veterinary Associations (FECAVA) har inngitt skriftlig innlegg i saken, jf. tvisteloven § 15-8 første ledd. Disse inngår som en del av avgjørelsesgrunlaget, jf. tvisteloven § 15-8 andre ledd.

Partenes syn på saken

- (34) *Norsk Kennel Klub, Norsk Bulldog Klubb, Norsk Cavalierklubb, A, B, C, D, E og F* har særlig argumentert med:
- (35) Lagmannsrettens forståelse av søksmålsvilkårene i tvisteloven § 1-3 er uriktig. Søksmålet er et grensetilfelle, der en helhetsvurdering tilsier at saken avvises. Tvisten dreier seg ikke om et rettskrav, men gjelder et abstrakt forhold – hvordan en lov er å forstå. Søksmålet er generelt og er ikke knyttet til et konkret saksforhold. Det er særlig vist til at det er anlagt på rasenivå og ikke på individnivå. Dyrebeskyttelsen har heller ikke et reelt behov for å få avgjort kravene. Det finnes flere andre måter å få prøvd de ulike spørsmålene på, blant

annet ved gyldighetssøksmål, som ville gitt et bedre grunnlag for å avgjøre saken. Videre pågår det et forskriftsarbeid av betydning for spørsmålet.

- (36) Dyrebeskyttelsen har ikke søksmålsbehov overfor klubbene og de aktuelle oppdretterne. Det foreligger uansett ikke aktualitet når det gjelder klubbenes aktivitet, ettersom de ikke har innvirkning på det faktiske avlsarbeidet til oppdretterne.
- (37) Dyrevelferdsloven § 25 åpner ikke for avlsforbud på rasenivå basert på generelle helsemessige forhold. Bestemmelsen forutsetter en individvurdering, og det er variasjoner innenfor rasene. Det avgjørende for om avl er i strid med loven, er egenskaper eller avlskombinasjoner. Loven bygger på en klar kompetansefordeling mellom Mattilsynet og domstolene, der forvaltningen fører tilsyn og treffer vedtak, mens domstolene kontrollerer lovligheten av vedtakene. Det er illustrerende at verken lovgiver eller fagmyndighetene har gått inn for et raseforbud. Det er heller ikke foreslått i forskriften som er under utarbeidelse. Under enhver omstendighet er ikke § 25 en sterk rettighetsbestemmelse, og domstolene må derfor vise tilbakeholdenhet ved en eventuell prøving etter bestemmelsen.
- (38) Lagmannsretten har lagt terskelen for at avl er i strid med dyrevelferdsloven § 25, for lavt. Terskelen må være relativt høy ettersom belastningen skal være unødig. Den bør være lik for produksjonsdyr og kjæledyr, selv om den konkrete vurderingen kan falle ulikt ut. Det må være en høy sannsynlighet for at avkommet vil få en reell belastning, og det må differensieres ved gradslidelser.
- (39) Dyrevelferdsloven § 25 innebærer at avl skal gjennomføres slik at den mest sannsynlig gir friske avkom, men bestemmelsen er ikke til hinder for avl med sikte på å selekere bort uønskede egenskaper. Forsiktighetsprinsippet får i hovedsak anvendelse ved manglende forskning og ved vurderingen av om det er gjort tiltak for å redusere risikoen for belastninger hos avkommet. Slike tiltak har NKK og raseklubbene innført.
- (40) Når det gjelder bevisbedømmelsen, er det Dyrebeskyttelsen som har bevisbyrden for at dagens avl i Norge er i strid med loven. Denne er ikke oppfylt.
- (41) Fortsatt avl av cavalier i den norske populasjonen er ikke i strid med dyrevelferdsloven § 25. Målet ved avl er å få friske avkom, og det er derfor innført en debutalder ved avl på tre år og et krav om at det ikke skal avles på syke hunder. For å unngå CM og SM er MR-scanning gjort obligatorisk, og kun de beste kombinasjonene etter en bestemt matrise kan brukes i avl. Andelen dyr som lider velferdsmessig, er lav. For så vidt gjelder MMVD, understrekes det at 92 prosent av hundene som undersøkes i forkant av avl, er registrert med hjerteresultat uten bilyd. MMVD kan også kontrolleres med medisiner. Det er ikke påvist andre tilstander hos cavalier som har et omfang, eller som er rasespesifikke på en sånn måte at disse har betydning etter dyrevelferdsloven § 25.
- (42) Heller ikke fortsatt avl av engelsk bulldog vil være i strid med dyrevelferdsloven § 25. Basert på NKK og raseklubbens regelverk er det ikke sannsynlighetsovervekt for unødige påkjenninger eller belastninger som følge av BOAS. BOAS grad 0 og 1, som 80 prosent av engelsk bulldog i Norge er klassifisert med, gir ingen kliniske tegn til belastning eller smerte. Fra 1. august 2023 er det kun slike hunder som kan benyttes i avl. Avlsreglene legger videre opp til at alle hunder skal føde naturlig, og tisper med mer enn to keisersnitt er utelukket fra avl. Heller ikke for engelsk bulldog foreligger det andre tilstander som innebærer brudd på § 25.

- (43) Norsk Kennel Klub, Norsk Bulldog Klubb, Norsk Cavalierklubb, A, B, C, D, E og F har lagt ned slik påstand:

«Prinsipalt:

1. Søksmålet avvises fra domstolen.
2. NKK mfl. tilkjennes sakens omkostninger for alle instanser.

Subsidiært for NKK, NCK og oppdretterne av cavalier:

1. NKK mfl. frifinnes.
2. NKK mfl. tilkjennes sakens omkostninger for alle instanser.

Subsidiært, for NKK, NBK og oppdretterne av bulldog:

1. Anken forkastes.
2. NKK mfl. tilkjennes sakens omkostninger for alle instanser.»

- (44) *Dyrebeskyttelsen Norge* har særlig argumentert med:
- (45) Lagmannsretten har korrekt fremmet saken. Den gjelder et rettskrav knyttet til konkretiserte handlinger, nærmere bestemt et krav om dom for at en konkret type avl er i strid med dyrevelferdsloven. Avlen er pågående, slik at aktualitetskravet er oppfylt. NKK og raseklubbene støtter aktivt opp om avlen og er avgjørende premissleverandører for rasene og rasestandardene. Oppdretterne forestår løpende avl.
- (46) Det følger av tvisteloven og dens forarbeider at det kan anlegges private håndhevelsessøksmål for å fastslå innholdet i en generell forbudsnorm anvendt på et konkret saksforhold. Innenfor hundeval er det behov for en prinsipiell avklaring, og saken kan ikke reises på en mer hensiktsmessig måte. Det foreligger ikke noe forvaltningsvedtak å angripe.
- (47) Dyrevelferdsloven § 25 forplikter både enkeltpersoner og organisasjoner. Den inneholder materielle skranker for avl og kan komme til anvendelse på gruppenivå, slik at avl av hele raser kan være ulovlig. Domstolene har full kompetanse til å anvende bestemmelsen.
- (48) Bestemmelsen må tolkes og anvendes i tråd med forsiktighetsprinsippet i dyrevelferdsloven § 3. Denne danner bakgrunnen for hvor terskelen etter § 25 skal ligge. Om terskelen er overskredet, vil bero på en helhetsvurdering.
- (49) Lagmannsrettens avgjørelse knyttet til cavalier er riktig. Rasen er blant de hunderasene som er disponert for flest og mest alvorlige lidelser. Både CM og SM gir betydelige smerter. Videre opptrer MMVD svært tidlig hos cavalier, og tilstanden krever livslang medisinerings. Den må karakteriseres som alvorlig. Rasen er i tillegg særlig disponert for flere andre sykdommer.
- (50) Også avl av engelsk bulldog er i strid med dyrevelferdsloven § 25. Lagmannsretten har feilaktig lagt til grunn at BOAS grad 1 er uten betydning for om terskelen er overtrådt. Dyr skal vernes mot unødvendige helsebelastninger, noe BOAS grad 1 gir i form av blant annet pustelyder og problemer med varmeregulering.

(51) Lagmannsrettens vektlegging av muligheten for å avle bort BOAS er i strid med forsiktighetsprinsippet i lovens § 3, og eventuell bedring er ikke tilstrekkelig dokumentert. Engelsk bulldog er videre blant de rasene som har høyest andel keisersnitt. Uansett årsak viser dette at den har vansker med å føde naturlig. I tillegg kommer andre lidelser.

(52) *Dyrebeskyttelsen Norge* har lagt ned slik påstand:

«Norsk Bulldog Klubb og D, E og F:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 å avle hunderasen engelsk bulldog.

Norsk Kennel Klubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 å avle hunderasen engelsk bulldog.

2. Anken til Norsk Kennel Klubb forkastes.

Norsk Cavalierklubb, A, B og C:

1. Anken forkastes

For alle:

1. Dyrebeskyttelsen Norge tilkjennes sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

2. Det offentlige tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

(53) *Norsk Bondelag og Norsk Fjorfelag* har i sine skriftlige innlegg konsentrert seg om oppdrett i næring. De har fremhevet at arbeidet med dyrevelferd bør skje i regi av det offentlige, med et faglig begrunnet regelverk. Det vil best sikre at ulike interesser belyses, og det vil være mer hensiktsmessig enn private søksmål. Dette gjelder særlig der et søksmål er anlagt med sikte på å oppnå mer generelle rettstridsnormer, som i praksis får betydning langt utenfor den enkelte sak.

(54) *Federation of European Companion Animal Veterinary Associations (FECAVA)*, har i sitt skriftlige innlegg vist til at avl av cavalier innebærer unødig lidelse og bør være forbudt. For engelsk bulldog har foreningen særlig vist til at 90 prosent av hundene til en viss grad er påvirket av BOAS, mens 50 prosent er moderat til alvorlig påvirket av tilstanden. Det er også påpekt at engelsk bulldog har vanskeligheter med reproduksjon, og at rasen er utsatt for andre lidelser.

(55) I forbindelse med behandlingen av saken i Høyesterett er det fremlagt tilleggserklæringer fra flere av de sakkyndige vitnene som forklarte seg for de tidligere instanser. Det er videre lagt frem nye bevis i form av en CM-undersøkelse gjort av den norske populasjonen av cavalier avlshunder og et nytt avlsprogram for cavalier, som også omhandler nye regler for SM, og en redegjørelse for et pilotprosjekt for utkrysning. Det er fremlagt dokumentasjon for endringer i avlsprogrammet for engelsk bulldog og statistikk over forekomsten av BOAS hos engelsk bulldog i Norge i perioden 2019–2023.

- (56) Spørsmålet om avvisning som følge av manglende rettslig interesse og anførselen om at dyrevelferdsloven ikke åpner for forbud mot avl på en hel rase, er i det vesentlige prosedert skriftlig for Høyesterett.

Mitt syn på saken

Sakens tema

- (57) Det sentrale tvistetemaet i saken er forståelsen av dyrevelferdsloven § 25 og om avl av hunderasene cavalier og engelsk bulldog er i strid med denne bestemmelsen. Før jeg går inn på disse spørsmålene, vil jeg se nærmere på om søksmålsvilkårene er oppfylt slik saken er anlagt.

Vilkår for å reise søksmål

- (58) Etter tvisteloven § 1-4 kan en organisasjon reise søksmål om forhold som ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde. Det er ikke tvilsomt at disse vilkårene er oppfylt for Dyrebeskyttelsens del, noe partene også er enige om.
- (59) Det følger av tvisteloven § 1-3 at gjenstanden for søksmålet må være et rettskrav. Videre må det foreligge aktualitet knyttet til søksmålssituasjonen – det må være et reelt behov for rettsavklaring – og det stilles krav om partenes tilknytning til søksmålsobjektet. I det siste ligger det at saksøkeren må ha et beskyttelsesverdig behov for å få dom overfor saksøkte. De ulike vilkårene glir over i hverandre, og ved tvil om ett vilkår er oppfylt, vil det kunne bero på en helhetsvurdering om saken skal fremmes. I vurderingen som gjøres, skal det blant annet legges vekt på om saken gjelder rettsspørsmål av prinsipiell interesse, og om den kan opplyses bedre gjennom andre typer søksmål. Bestemmelsen er utførlig behandlet i rettspraksis, eksempelvis i HR-2021-417-P *Acer* og HR-2023-1044-A *fjellova*. Jeg nøyer meg med å vise til disse avgjørelsene når det gjelder den nærmere forståelsen av de generelle rettslige utgangspunktene.

Rettskrav

- (60) Det er ikke omtvistet at private parter som utgangspunkt kan reise sak om håndheving av bestemte offentlige krav og fremtidige plikter der dette er knyttet til et bestemt faktum, jf. blant annet Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) om mekling og rettergang i sivile tvister side 143 og Skoghøy, *Tvisteløsning*, 4. utgave, side 412–413. Forutsetningen er at søksmålet ikke blir for abstrakt.
- (61) NKK, raseklubbene og oppdretterne har fremhevet nettopp det abstrakte preget ved saken og anført at Dyrebeskyttelsen i realiteten ber om en forskrift i doms form. Det er vist til at saken rommer en rekke nyanser som domstolene vanskelig kan fange opp. Videre er det pekt på at «hunderase» er en ubestemt størrelse, og at det har vært lite bevisførsel knyttet til de norske rasepopulasjonene.
- (62) Jeg er ikke uenig i at søksmålet ved første øyekast har et abstrakt preg. Dyrebeskyttelsen har imidlertid fremhevet at organisasjonen ønsker å få avklart hvilke konsekvenser

dyrevelferdsloven § 25 har for avl av bestemte raser, noe som innebærer at kravet i saken er knyttet til et bestemt faktum. Om påstanden kunne vært formulert snevrere, er ikke avgjørende for spørsmålet om det foreligger et rettskrav.

- (63) Det er videre klart at forskningen knyttet til helsemessige utfordringer, både i Norge og i utlandet, i stor grad har foregått på rasenivå. Dette innebærer at det er her kunnskapsgrunnlaget må hentes. Om de fremlagte bevisene er tilstrekkelige til å fastslå at søksmålet, slik det er anlagt, kan føre frem, er ikke avgjørende for vurderingen av søksmålsvilkårene.
- (64) Vilkåret om at det må foreligge et rettskrav er etter dette oppfylt.

Aktualitet

- (65) Når det gjelder kravet til aktualitet, viser jeg til at avl på cavalier og engelsk bulldog skjer løpende. Dette taler for at det foreligger et reelt behov for rettsavklaring.
- (66) Dyrebeskyttelsen har tidligere varslet Mattilsynet om det organisasjonen oppfatter som uetisk avl, men uten at Mattilsynet har funnet grunn til å gripe inn. Det foreligger derfor ikke noe forvaltningsvedtak som kan angripes. En av årsakene kan være at Mattilsynet har et annet syn på tolkingen av dyrevelferdsloven § 25 enn Dyrebeskyttelsen. Som både lagmannsretten og tingretten peker på, er inntrykket at Mattilsynet i hovedsak vektlegger forhold ved den enkelte hund, og i mindre grad ser hen til forskning på rasenivå. Slik jeg oppfatter det, bygger blant annet et brev til NKK fra Mattilsynet datert 26. oktober 2015, på et slikt syn. Et privat håndhevelsessøksmål om at Mattilsynet ikke oppfyller sine lovpålagte plikter, ville derfor neppe ha styrket domstolens grunnlag for den rettslige prøvingen.
- (67) Det ble i 2019 påbegynt et forskriftsarbeid knyttet til dyrevelferdsloven § 25, noe som kan tale for at aktualitetskravet likevel ikke er oppfylt, jf. HR-2023-1044-A avsnitt 77. Arbeidet synes imidlertid å ha hatt liten fremdrift, og det er opplyst at Mattilsynet avventer utfallet av denne saken. Basert på utkastet til forskrift er det dessuten nærliggende å anta at forskriften ikke vil løse spørsmålet om § 25 kan håndheves på rasenivå. Det vil derfor være nyttig å få avklart en årelang uenighet om hvorvidt det pågår en rettsstridig avl. Jeg tilføyer at det i forarbeidene til tvisteloven, Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 143, fremgår at søksmålsadgangen også bør være til stede der den generelle normen normalt forventes konkretisert gjennom vedtak av et forvaltningsorgan.
- (68) Kravet til aktualitet er derfor oppfylt.

Tilknytning

- (69) Etter tvisteloven § 1-3 andre ledd må det foreligge tilstrekkelig tilknytning til søksmålsgjenstanden hos den som fremmer kravet (aktiv søksmålskompetanse), og hos den som kravet er rettet mot (passiv søksmålskompetanse). Det er ikke tvilsomt at vilkåret er oppfylt både for Dyrebeskyttelsen og for oppdretterne som forestår avl. Ettersom NKK og raseklubbene forvalter rasekriteriene og fastsetter avlsstrategier, er kravet også oppfylt for dem. Jeg viser videre til at dyrevelferdsloven § 25 etter sin ordlyd retter seg mot disse. Et

forbud rettet mot klubbene vil i vesentlig grad bidra til at det ikke lenger skjer avl i strid med dommen, og målet med søksmålet vil da være nådd. Også tilknytningskravet er oppfylt.

- (70) Dyrebeskyttelsen har dermed rett til å få prøvd saken slik den er anlagt, jf. tvisteloven § 1-4 og § 1-3.

Dyrevelferdsloven

Historikk

- (71) I 1993 ble den første bestemmelsen om avl på dyr tatt inn som § 5 i dyrevernavloven fra 1974. Dette skjedde i forbindelse med den rettslige reguleringen av genteknologi. Avlsbestemmelsen satte forbud mot å endre dyrs arveanlegg ved bruk av genteknologiske metoder eller ved tradisjonell avl, dersom det førte til at dyret var uskikket til å utøve normal adferd, påvirket fysiologiske funksjoner «i uheldig lei», dyret ble påført unødige lidelser, eller endringen vekket allmenne etiske reaksjoner. Tre år senere ble det gjennom en ny bestemmelse i § 5 andre ledd også forbudt å avle på dyr som hadde blitt endret som nevnt i første ledd.
- (72) I 2002 ble det avgitt en dyrevelferdsmelding, St.meld. nr. 12 (2002–2003) Om dyrehold og dyrevelferd. På side 11 i meldingen er det understreket at funksjonsfriske dyr er en forutsetning for alle typer avl. Det fremgår at det finnes eksempler på avl som kan sies å stride mot lovens bokstav, jf. meldingen side 52, der det også er vist til at favoriseringen av enkelte defekter hos familiedyr har ført til økt risiko for visse skader og sykdommer. Meldingen omtaler ulike lidelser hos hunder som har sammenheng med deres ytre trekk, men uten at det er nærmere drøftet om slike lidelser kan stride mot loven, jf. side 115.
- (73) Dyrevelferdsmeldingen dannet grunnlaget for arbeidet med en ny lov på feltet, og i 2009 ble dyrevernavloven erstattet av dyrevelferdsloven. Det fremgår av *formålsparagrafen* at loven skal *fremme god dyrevelferd og respekt for dyr*, jf. § 1.
- (74) I lovforarbeidene, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) Om lov om dyrevelferd, er det på side 8 særlig fremhevet at lovutkastet bygger på ny og betydelig utvikling i kunnskap om dyrs evner og behov, sammen med høye etiske mål for behandling av dyr. Loven angir standarder som legger til rette for god dyrevelferd, og den skal tolkes i lys av «samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold». Det fremgår også at det er ønskelig «å sette et godt eksempel for vern av dyrs interesser, også i internasjonal sammenheng». Gjennom bruk av begrepet dyrevelferd fremfor dyrevernav ønsket departementet å fremheve at loven skal sette hensynet til dyrene i sentrum, jf. uttalelsene på side 19.
- (75) Også i Innst. O. nr. 56 (2008–2009), på side 30, la næringskomiteen til grunn at Norge skal være ledende i verden på dyrevelferd. Komiteen pekte samtidig på at det er utfordrende å balansere dette opp mot hensynet til dyreeiere, og da særlig de som benytter dyr i kommersiell sammenheng, som landbruk.
- (76) Slik jeg ser det, viser de generelle forarbeidsuttalelsene at dyrevelferdsloven er basert på et endret syn på dyrs status og rettigheter, sammenliknet med tidligere lovgivning. En slik forståelse er også lagt til grunn i nyere rettspraksis, jf. blant annet HR-2017-1250-A avsnitt

27. Dette innebærer at forarbeidsuttalelser til tidligere lover har mindre vekt, selv om dilemmaene kan være de samme i dag. Med loven fra 2009 ble terskelen senket for hva som ikke er akseptabel adferd overfor dyr, men slik jeg forstår komitéuttalelsene, vil det ved den konkrete praktiseringen av denne kunne være et skille mellom produksjonsdyr og kjæledyr.

Nærmere om dyrevelferdsloven § 3

(77) Dyrevelferdsloven § 3 lyder:

«Dyr har en *egenverdi* uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og *beskyttes mot fare* for *unødige påkjenninger og belastninger* (mine uthevinger).»

(78) Bestemmelsen fastslår at dyr har en egenverdi, og gir generell veiledning om behandling av dyr.

(79) Når det gjelder den nærmere forståelse av § 3, peker jeg på at departementet ikke gikk inn for en bestemmelse som beskytter dyr mot enhver påkjenning eller belastning. Enkelte påkjenninger er naturlige i dyrs liv, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 23, og det er derfor et vilkår at disse er unødvendige eller uakseptable. Det fremgår av proposisjonen at § 3 rammer mindre alvorlige forhold «enn det som normalt vil forstås som lidelse». Det uttales videre at det ved vurderingen av om behandlingen av dyr er i samsvar med loven, skal legges vekt på om *påkjenningen skyldes mennesker, formålet, og om handlingen er allment akseptert*.

(80) Det fremgår av de samme forarbeidene, på side 94, at prinsippene i § 3 vil være førende for tolkningen og anvendelsen av lovens øvrige bestemmelser. Kravet om å beskytte dyr mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, medfører ifølge forarbeidene at det må treffes forebyggende tiltak. Om «fare» heter det:

«Begrepet ‘fare for’ innebærer at man på områder med manglende kunnskap bør legge et forsiktighetsprinsipp til grunn».

(81) Jeg tolker spesialmotivene til § 3 slik at det legges opp til et generelt høyt beskyttelsesnivå for dyr. Forsiktighetsprinsippet innebærer et krav om forebyggende tiltak, og det kommer også til anvendelse ved usikkerhet i kunnskapsgrunlaget.

Nærmere om dyrevelferdsloven § 25

(82) Dyrevelferdsloven § 25 har følgende ordlyd:

«Dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber skal gjennom avl fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

Det skal ikke drives avl, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

- a. endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som viderefører slike arveanlegg,

- b. reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller
- c. vekker allmenne etiske reaksjoner.

Dyr med arveanlegg som nevnt i andre ledd, skal ikke brukes i videre avl.

Kongen kan gi forskrift om avl i samsvar med prinsippene i denne paragrafen, også om avlsvirksomhet i avlsorganisasjoner og raseklubber.»

- (83) Første ledd gir et påbud om at avl skal gi «robuste dyr med god ... helse». Sammenholdt med formålsbestemmelsen i § 1 og den generelle regelen om behandlingen av dyr i § 3, gir dette føringer for forståelsen av de øvrige delene av bestemmelsen. Henvisningen til avlsorganisasjoner og raseklubber mv. kom inn i loven i 2021 fordi lovgiver ønsket å klargjøre at også disse var pliktsubjekter etter bestemmelsen, jf. Prop. 128 L (2020–2021) side 9–10.
- (84) Bestemmelsens andre ledd setter forbud mot visse typer avl. Forbudet står sentralt i saken her, der spørsmålet er om cavalier og engelsk bulldog har slike arveanlegg som beskrevet i loven. Tredje ledd fastslår at det er forbudt å avle videre på dyr som omfattes av andre ledd, mens fjerde ledd gir en forskriftshjemmel om avl, som foreløpig ikke er benyttet for hund.

Dyrevelferdsloven § 25 – individvurdering eller rasevurdering

- (85) NKK, raseklubbene og oppdretterne har anført at domstolene ikke kan forby avl av en hel rase på grunn av helsemessige forhold, fordi dyrevelferdsloven § 25 forutsetter en individvurdering. Det er vist til at en slik vurdering eksempelvis vil være særlig relevant for hunder med egenskaper som bestemmes av flere sett arveanlegg – såkalte polygene egenskaper – der man ved avl kan få en rekke ulike kombinasjoner, ikke bare syke dyr. Slik NKK mfl. ser det, kan det derfor bare nedlegges forbud mot bestemte egenskaper eller avlskombinasjoner. Kun dersom de relevante innvendingene mot avlen gjelder hvert eneste individ, er det aktuelt å bruke bestemmelsen på rasenivå.
- (86) Dyrebeskyttelsen har anført at det ikke er spørsmål om bestemmelsen kan få anvendelse på rasenivå, men om domstolene kan ta stilling til om et faktum som retten mener er i strid med dyrevelferdsloven § 25, faktisk gjelder for hele rasen. Ved polygene egenskaper vil friske avlsdyr kunne få syke avkom, noe som underbygger behovet for et forbud på rasenivå.
- (87) Jeg er enig med Dyrebeskyttelsen i den generelle tilnærmingen.
- (88) Slik lovens ordlyd er utformet, med bruk av uttrykkene «dyr»/«dyrs», hjemler den etter min oppfatning adgang til å fastslå ved dom at en bestemt type avl som er i strid med § 25, gjelder hele rasen.
- (89) At det også kan gis forskrifter i medhold av fjerde ledd, rokker ikke ved dette. Jeg nevner imidlertid at loven gir forskriftsgiver et større skjønnsrom enn det som gjelder for domstolene i en individuell tvist. Dette kommer jeg noe tilbake til.

- (90) Det er ikke tvilsomt at lovgiver kjente til utfordringer med helse på rasenivå for hunder. Et eventuelt forbud på rasenivå er likevel ikke drøftet, verken i dyrevelferdsmeldingen, i Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) eller i Innst. O. nr. 56 (2008–2009).
- (91) NKK mfl. har anført at dette er en indikasjon på at bestemmelsen ikke er tenkt brukt slik.
- (92) Jeg er ikke enig i det. Forarbeidene omhandler gjennomgående dyrevelferd på gruppenivå, og det er ikke uttalelser som trekker i retning av at bestemmelsen er begrenset til enkelt dyr. Innen næring er det gitt et uttrykkelig eksempel på at avl på en bestemt rase var forbudt også etter tidligere bestemmelse, nemlig storferasen belgisk blå, jf. Innst. S. nr. 72 (1998–1999) side 20. Det fremstår heller ikke som tvilsomt at fagmyndighetene vil ha muligheten til å legge ned et slikt forbud for ulike dyreraser.
- (93) Spørsmålet er da om det forhold at fagmyndighetene så langt ikke har lagt ned forbud mot avl på bestemte hunderaser med hjemmel i dyrevelferdsloven § 25, er til hinder for at domstolene gjør det. I 2019 ba Landbruks- og matdepartementet Mattilsynet om å utrede og utarbeide forslag til forskrift om hundearv, der det særlig skulle legges vekt på tiltak for å snu avlen i riktig retning. Til tross for at departementet var klar over at enkelte hunderaser har betydelige helseutfordringer, er ikke et mulig forbud mot avl på bestemte hunderaser nærmere kommentert. I utkastet til forskrift som er utarbeidet, er det heller ikke foreslått et slikt forbud.
- (94) Etter mitt syn kan dette ikke være avgjørende. Det fremgår av bevisførselen at Mattilsynet over tid har ment at informasjon og veiledning er bedre egnet til å sikre en forsvarlig avl, og at det i hovedsak arbeides med individuelle tiltak. Jeg viser også her til resultatene av de tilsynene som ble gjort etter hundemessen Dogs4all og brevet til NKK fra Mattilsynet datert 26. oktober 2015.
- (95) Et særlig spørsmål er om den generelle normen i dyrevelferdsloven § 25 kan benyttes for raser som har eksistert tilnærmet uendret i mange år, og som det ble avlet på også under den tidligere dyrevernsloven.
- (96) Etter mitt syn er det ikke utelukket at terskelen som må oppstilles etter § 25, og som jeg kommer grundig tilbake til, kan bli praktisert ulikt for allerede eksisterende raser og fremavling av nye raser. Det kan for eksempel være at bestemmelsens fjerde ledd kan gi hjemmel for å forby avl på nye raser, ikke minst basert på en kombinasjon av vilkårene i § 25, som domstolene ville vike tilbake for å mene var i strid med bestemmelsen direkte. Det er derfor de ansvarlige myndigheter som først og fremst vil trekke opp retningslinjene etter loven, noe som blant annet er forutsatt i Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 70. Selv om forvaltningen til nå har ment at en slik linje er mest hensiktsmessig, kan det imidlertid ikke være til hinder for at domstolene tar stilling til om fortsatt avl av bestemte hunderaser vil være i strid med loven.
- (97) Videre er det sannsynlig at nye raser lettere vil vekke «allmenne etiske reaksjoner», jf. § 25 andre ledd bokstav c. Også her er det nærliggende å anta at forskriftsgiver vil ha større frihet enn domstolene. I tillegg vil forsiktighetsprinsippet stå særlig sterkt når det gjelder raser man hittil har klart seg uten. Slik jeg ser det, er uttalelsene i Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 111–112 om at katter uten pels og blinde høner som ikke hakker, vil være i strid med § 25, nettopp eksempler på slike vurderinger fra myndighetene. Departementet påberoper seg her samtlige alternativer i § 25 annet ledd.

- (98) Lovteksten gir ikke grunnlag for et mer systematisk og klarere skille mellom eksisterende og nye raser, som skulle innebære at domstolene er forhindret fra anvende § 25 der domstolene mener at fortsatt avl er i strid med vilkårene i bestemmelsen. Det må kreves klare holdepunkter i forarbeidene for at loven likevel skal forstås slik, og jeg finner ikke tilstrekkelig støtte for dette, selv om enkelte uttalelser nok kan trekke i den retning. Av Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 70, fremgår det at Norske hobby- og selskapsdyrorganisasjoner ga uttrykk for § 25 kunne føre til forbud mot avl på dyr med uheldige egenskaper, selv om det er en målsetting over tid å avle bort uønskede egenskaper. Det ble pekt på at dette kunne føre til at gamle raser døde ut. Departementets svar på dette på side 72 må forstås slik at avl skal vurderes etter § 25 uavhengig av en slik målsetting, også der det kan medføre at gamle dyreraser vil dø ut. Dette må, slik jeg ser det, innebære at dersom en arvelig tilstand er i strid med § 25 i dag, åpner loven i utgangspunktet ikke for at avlen kan fortsette med den begrunnelse at det over år eller gjennom generasjoner av dyr vil være mulig å avle seg ut av tilstanden. Slik jeg ser det, er dette en konsekvens av at hensynet til dyrevelferd tillegges større vekt enn tradisjonsrik avl. Videre vil jeg peke på at ny forskning om helsetilstanden til enkeltraser vil kunne gi et annet og bedre grunnlag for å konstatere at avlen er i strid med § 25, sammenliknet med da loven ble til. Den forskningen som er lagt frem i saken her, er i det vesentlige fra etter at loven ble vedtatt. I de tilfeller hvor en type avl så vidt overstiger terskelen i § 25, vil avlsprogram som det er konkrete holdepunkter for at vil bedre dyrehelsen innen kort tid kunne få betydning.
- (99) Til tross for at det må ha fremstått som en åpenbart relevant problemstilling, har ikke lovgiver kommentert avl på hunder spesielt. Jeg har vanskelig for å se at slik manglende drøftelse, innebærer at avl som i det vesentlige foregikk på samme måte da loven ble vedtatt, er unntatt fra en vurdering etter dyrevelferdsloven § 25. Også for slik avl må det foretas en konkret vurdering av de aktuelle forholdene – i tråd med de føringene som lovgiver har gitt. Selv om det fremgår av forarbeidene at dyrevelferdsloven § 25 andre ledd viderefører prinsippene i gjeldende lov, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 69, fremgår det på side 70 at det skal foretas en nåtidsvurdering basert på dagens kunnskap. Det fremheves også gjennomgående i proposisjonen at dyrehelse må tas sterkere i betraktning innen avl, eksempelvis på side 67–68. Etter mitt syn er det derfor ikke slik at avl som i det vesentlige forelå på samme måte da loven ble vedtatt, automatisk faller under terskelen. Det er dermed ikke nødvendig å ta stilling til om den tidligere dyrevernsloven § 5 rammet avl innenfor kjente og etablerte dyreraser.
- (100) Samlet er jeg av den oppfatning at domstolene har adgang til å fastslå at en bestemt type avl som er i strid med § 25, gjelder for hele rasen, også for etablerte raser, men slik at terskelen kan være ulik for kjente og nye raser. Denne terskelen kommer jeg tilbake til.
- (101) Når det gjelder domstolenes konkrete prøving av dette, har NKK mfl. tatt til orde for at loven i alle tilfeller forutsetter at det skal utvises et faglig skjønn som domstolene bør være tilbakeholdne med å prøve.
- (102) Utgangspunktet må være at bestemmelsen primært skal håndheves av forvaltningen. I den forbindelse vil ansvarlige myndigheter måtte klargjøre hva som ligger i de skjønnsmessige begrepene, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 70. Dette innebærer likevel ikke at bestemmelsen rommer et fritt forvaltningsskjønn, noe som heller ikke er anført.

- (103) Generelt må anvendelsen av dyrevelferdsloven § 25 baseres på fagkunnskap om dyr, typisk veterinærfaglig og genetisk kunnskap, der det er spørsmål om for eksempel endrede arveanlegg eller evne til naturlig reproduksjon. Dette er uttrykkelig lagt til grunn i lovforarbeidene, jf. Ot.prp. 15 (2008–2009) side 94, for så vidt gjelder § 3, og må også gjelde § 25. Der fagmyndighetene har benyttet sitt faglige skjønn, vil det være av betydning for domstolene. Dette vil imidlertid inngå som et ledd i en alminnelig bevisvurdering.
- (104) Dersom lovgiver har gitt føringer i forarbeidene når det eksempelvis gjelder terskelen for hva som er allment akseptert, skal domstolene på vanlig måte se hen til dette. Også her vil hva som er allment akseptert blant fagpersoner, kunne være særlig relevant. Ulike fagpersoner kan imidlertid ha forskjellige syn.
- (105) Utover dette kan jeg ikke se at det er grunnlag for en tilbakeholdenhet ved den prøvingen som domstolene skal foreta. Domstolene må benytte alminnelig rettslig metode og alminnelige prinsipper for bevisbedømmelse.

Nærmere om terskelen etter dyrevelferdsloven § 25 andre ledd

- (106) Etter sin ordlyd er dyrevelferdsloven § 25 absolutt, men det er ingen uenighet om at det må innfortolkes en terskel, jf. dyrevelferdsloven § 3 som verner dyr mot «unødige» påkjenninger. Terskelen må anvendes i lys av forsiktighetsprinsippet som følger av samme bestemmelse.
- (107) NKK mfl. har anført at terskelen for å konstatere brudd på avlsbestemmelsen i § 25 må legges høyt, og at det må kreves en høy sannsynlighet for at alvorlige lidelser videreføres. Dersom terskelen er for lav, vil den ramme friske dyr som også har rettigheter etter loven. For dyr med arveanlegg for belastende egenskaper som er polygent betinget, må det strenge kravet gjelde sannsynligheten for belastningen hos avkommet.
- (108) Dyrebeskyttelsen har argumentert for en lavere terskel og anført at det vil foreligge brudd på § 25 dersom det er en viss risiko for at alvorlige lidelser videreføres ved avl. Det vil være tilfellet ved avl på dyr med arvelige anlegg for belastende tilstander som er polygent betinget.
- (109) Ved fastleggelse av terskelen står bestemmelsens andre ledd sentralt, fordi vurderingen av i hvilken utstrekning historisk avl har endret arveanleggene i strid med denne bestemmelsen, er avgjørende for om videreføring av avlen er forbudt etter tredje ledd.
- (110) Det fremgår av andre ledd at avl er forbudt i tre typetilfeller, angitt i bokstavene a til c. Bokstav a gjelder avl som endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs funksjoner negativt eller viderefører slike arveanlegg, mens bokstav b knytter seg til avl som reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig adferd. Disse vilkårene vil gli noe over i hverandre. Bokstav c rammer avl som vekker allmenne etiske reaksjoner.
- (111) Selve lovteksten gir begrenset veiledning om hvor terskelen ligger, og heller ikke forarbeidene sier noe eksplisitt om eventuelle terskler. Sammenhengen i lovverket og eksemplene som er gitt i forarbeidene, vil imidlertid kunne kaste et visst lys over dette.

- (112) Når det gjelder uttrykket «påvirker ... negativt» i bestemmelsens *bokstav a*, lest i sammenheng med § 3 om å beskytte et dyr mot fare, må dette etter mitt syn forstås dithen at både aktuell påvirkning og risiko for påvirkning rammes. Etter ordlyden dekkes ikke bare smerte, men også plager ved det som er normal fysisk utfoldelse for rasen. Etter første ledd skal det avles «robuste» dyr, og lovgiver har bevisst benyttet begrepene «påkjenninger og belastninger» fremfor «lidelser» i § 3.
- (113) I Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 111 er det lagt til grunn at behov for rutinemessig medisinsk eller kirurgisk behandling vil kunne være en indikasjon på at avlen er i strid med bestemmelsen. Slik jeg ser det, tilsier dette at terskelen etter bokstav a ikke er ment å ligge spesielt høyt. Samtidig vil en eventuell diagnose som rent faktisk ikke påvirker dyr negativt, ikke alene medføre at videre avl rammes.
- (114) Sett hen til at det tredje alternativet i andre ledd, bokstav c, setter forbud mot avl som vekker allmenne etiske reaksjoner, er det likevel naturlig å forstå bokstav a slik at det er tale om en terskel på et visst nivå.
- (115) På samme måte som uttrykket «påvirker», tilsier begrepet «viderefører slike arveanlegg» i bokstav a at forbudet rammer videre enn de tilfellene der det er sikkert at de negative funksjonene vil slå ut i hver neste generasjon, jf. også her lovens § 3 om beskyttelse mot fare. Eksempelvis kan ved polygen arv, slik jeg har forstått det, et friskt avkom være bærer av egenskaper som kan slå ut igjen i neste generasjon.
- (116) Når det gjelder *bokstav b* om naturlig adferd, må vurderingen etter mitt syn foretas ut fra hva som er naturlig væremåte i dag. En hunderase kan gjennom avl ha endret behovet for utfoldelse. Som eksempel har engelsk bulldog gått fra å være en oksekamphund til en familiehund.
- (117) I forarbeidene til bokstav b er det særlig avl i næring som er omtalt. Etter min oppfatning underbygger disse uttalelsene at terskelen for produksjonsdyr i utgangspunktet vil ligge høyere enn for kjæledyr. Eksempelvis er det vist til at steril fisk ut fra dagens kunnskap ikke vil være i strid med bestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 111–112.
- (118) Etter *bokstav c* skal det ikke drives avl som «vekker allmenne etiske reaksjoner». Dette er en skjønnsmessig vurdering, som etter forarbeidene, Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 70, innebærer at «den oppfatningen som reflekteres i samfunnet [må] sees i sammenheng med en faglig vurdering av om den aktuelle handlingen innebærer dyrevelferdsmessig uheldige forhold». Bestemmelsen løfter frem betydningen av etiske reaksjoner, basert på god fagkunnskap, ved vurderingen av om terskelen er overtrådt.
- (119) Ved tolkingen av § 25 andre ledd må det, på samme måte som etter § 3, legges vekt på påkjenningenes og belastningenes karakter og omfang, og hvor store begrensninger det vil få for en naturlig livsutfoldelse. Det må også tas hensyn til hvordan tilstanden er oppstått og hvorfor. Ved målrettet avl vil det alltid skyldes menneskelige forhold. Avl som har vært foretatt eller foretas med det formål å forsterke bestemte ytre trekk hos kjæledyr, vil være lite beskyttelsesverdig. Det forhold at formålet med påkjenningen eller belastningen har betydning, vil motsatt tilsi at terskelen vil være høyere for produksjonsdyr enn for kjæledyr. Videre vil det også for bokstav a og b være av en viss betydning om handlingen er allment akseptert ut fra informert kunnskap om påkjenningen eller belastningen, selv om det er et selvstendig vilkår etter bokstav c.

- (120) *Oppsummert* innebærer dette at det etter dyrevelferdsloven § 25 må foretas en bred helhetsvurdering. Denne må gjøres konkret, med utgangspunkt i hva slags påkjenning eller belastning det er tale om, formål og årsak. Kunnskap om avl og genetikk vil stå sentralt. Det kan ikke oppstilles en ens terskel som dekker alle avlssituasjoner, men det er ikke holdepunkter for å konkludere med at det kreves en høy grad av sannsynlighet for at avkommet vil utvikle en reell belastning eller vise kliniske symptomer. For produksjonsdyr vil terskelen som utgangspunkt være høyere enn for kjæledyr.

Bevisbedømmelsen

Generelt

- (121) Det er Dyrebeskyttelsen som i utgangspunktet har bevisbyrden for at fortsatt avl av cavalier og engelsk bulldog er i strid med dyrevelferdsloven § 25. Samtidig innebærer forsiktighetsprinsippet i lovens § 3 at ved tvil om faktum – typisk uenighet i forskningen – skal det noe mindre til for at bevisbyrden er oppfylt.
- (122) Bevisene som er fremlagt i saken, bygger i stor grad på utenlandsk forskning. I likhet med lagmannsretten mener jeg denne er av interesse for bedømmelsen av de norske bestandene. Som påpekt av lagmannsretten stammer hundene det avles på i Norge, fra England. Videre fremgår det av den rasespesifikke avlsstrategien (RAS) for cavalier at den norske populasjonen av cavalier «i sin nedstamming og avlsmateriale [nærmest er] identisk med genpoolen i England, Sverige og en del andre europeiske land.»
- (123) Det sakkyndige vitnet, veterinær PhD Astrid Indrebø, har i sin skriftlige erklæring om keisersnitt hos engelsk bulldog vist til at selv om rasen stammer fra England, kan seleksjon ved avl føre til at den utvikler seg ulikt i Norge og England. Selv om det tas hensyn til dette, er det ikke et avgjørende argument mot å legge til grunn en formodning om at utenlandsk forskning er relevant.
- (124) Vekten av norske undersøkelser opp mot utenlandske og nyere forskning sammenliknet med eldre forskning, vil bero på kvaliteten av disse og eventuell publisering i anerkjente tidsskrift, representativitet ut fra blant annet antall dyr, samt eventuell tilknytning til partene.

Nærmere om cavalier

- (125) Det er ingen uenighet om at cavalier er særlig utsatt for visse tilstander, men partene er uenige om utbredelse og alvorlighetsgrad.
- (126) Tilstanden *chiari-like malformation* (CM) er en misdannelse der deler av lillehjernen og den forlengede marg danner et brokk – en utposning – mot ryggraden fordi hjernen er for stor for skallen. Tilnærmet alle dyrene i rasen har denne misdannelsen. Årsaken til tilstanden er at deler av skallen til cavalier er for kort (brachycephalisk). Som beskrevet av tingretten er altså hodeskallens innvendige volum utilstrekkelig til å romme hjernen til hunden og den forlengede margen. Dette har sammenheng med at sømmene mellom hodeskallens beindeler lukkes og vokser sammen før hunden er ferdig utviklet. Hundene

har et kort snuteparti med en rett vinkel i overgangen mellom pannen og snuten. Sammenholdt med at cavalier har en hjerne på samme størrelse som hunder av dobbel vekt, kan dette, som beskrevet av lagmannsretten, føre til de to patologiske smertesyndromene *chiari-like malformation pain* (CM-P) og *syringomyeli* (SM).

- (127) Lagmannsretten har redegjort for de kliniske tegnene på CM med smerter, som kalles CM-P. Det kan være hyling tilsynelatende uten grunn under hvile, søvn, bevegelse eller når hunden løftes under brystet. Det kan også være sensitivitet ved berøring av ryggraden, slik at hunden motsetter seg å bli klødd, kløe i hodet eller øret, samt vansker med å få hunden til å hoppe eller gå i trapper.
- (128) SM er en nevrologisk tilstand der årsaken kan være trang hjernekasse hvor nervevev klemmes sammen og forstyrrer eller blokkerer sirkulasjonen av spinal- og hjernevæske. Dette skaper væskefylte hulrom eller cyster i ryggmargen. Avhengig av størrelsen på cystene, graderes SM i SM 1 og SM 2. SM med kliniske symptomer kalles SM-S.
- (129) De kliniske symptomene på SM-S er beskrevet slik i lagmannsrettens dom:
- «[lidelsen] inkluderer sensitivitet og smerter rundt og i hode, nakke eller skuldre, som ofte kommer til uttrykk gjennom fantomkløe i nevnte område på den ene siden av kroppen. Symptomene på SM-S kan reduseres gjennom medisiner og/eller kirurgi, men tilstanden kan ikke kureres.»
- (130) Basert på omfanget av CM og SM mente lagmannsretten at utbredelsen av CM-P og SM-S lå på minst 15 prosent. Retten fant at de alvorlige symptomene ved lidelsene klart måtte anses som unødige påkjenninger og belastninger for hundene som rammes. Det er blant annet vist til at kirurgi sjelden kan redusere kliniske tegn. Smerte og fantomkløe kan reduseres gjennom medisiner, men ikke elimineres. Medisinering av CM-P krever ofte fra én til tre doser daglig, og mange hunder har behov for en kombinasjon av flere preparater. Det ble også trukket frem at CM-P i enkelte tilfeller medfører så sterke smerter at hundene må avlives. Lagmannsretten la videre vekt på at tilstandene var arvelige. Den drøftet også muligheten for å utvikle avlen i en bærekraftig retning gjennom kryssavl.
- (131) Ved sin vurdering støttet lagmannsretten seg særlig på forskningen til Clare Rusbridge, professor i veterinærnevrologi ved universitetet i Surrey, England, som har forsket på cavalier gjennom mange år. Også for Høyesterett har denne stått sentralt, sammen med forklaringen fra blant andre doktor Paul Mandigers, veterinærspesialist i nevrologi og indremedisin i Arnhem, Nederland, og professor i medisinsk genetikk ved Veterinærhøgskolen, NMBU, Frode Lingaas.
- (132) NKK, cavalierklubben og oppdretterne av cavalier har vist til at undersøkelsene fra Rusbridge gjelder et mindre antall hunder, og at det derfor ikke kan legges avgjørende vekt på disse. Det er også pekt på at materialet er relativt gammelt. Videre mener de at utenlandske undersøkelser ikke er representative for den norske populasjonen, og at undersøkelser i Norge viser at det ikke er grunnlag for å hevde at utbredelsen av CM-P og SM-S her i landet ligger på minst 15 prosent.
- (133) Jeg nevner at det er vanskelig å finne presise tall for CM-P fordi tilstanden ikke kan fastslås ved en diagnostisk test, men er en utelukkelsesdiagnose, satt etter at andre årsaker er utelukket. Den kan også opptre samtidig med SM. Majoriteten av hunder som har SM-S har også CM-P, men registreres kun med diagnosen SM.

- (134) Det fremgår av forskningen til professor Rusbridge, som blant annet er basert på en studie av 555 hunder i Storbritannia og Nederland fra 2011, at SM-diagnosen er svært utbredt blant cavalier. I den nevnte undersøkelsen hadde 25 prosent av hundene SM ved ett års alder. Denne andelen økte til 70 prosent blant hunder som var 72 måneder eller eldre. Professor Mandigers publiserte en nederlandsk studie i 2017 der 1020 hunder som var ment for avl, var gjennom screening. De fleste hundene var under tre år, men screeningen viste likevel en utbredelse av CM på 100 prosent og SM på 39 prosent. Selv om studiene ligger noe tilbake i tid, er det ikke opplyst at rasen er endret i Norge siden den gang. Ettersom de norske rasekriteriene er basert på internasjonale kriterier, og genpoolen er opplyst å være identisk med andre europeiske land, mener jeg det må legges betydelig vekt på undersøkelsene.
- (135) NKK har vist til at en av de underliggende studiene som er benyttet av Rusbridge i hennes arbeid, skal vise tall i populasjoner som var brakt til veterinær og dermed allerede i utgangspunktet utviste kliniske tegn. Dette endrer likevel ikke det samlede bildet som avtegner seg gjennom de undersøkelsene som ble gjennomgått for Høyesterett.
- (136) Når det gjelder undersøkelser av den norske populasjonen, foreligger det et begrenset materiale. Felles for flere av disse er at de er mer grovmaskete, har lav svarprosent og i liten grad skiller mellom CM og SM, slik at de gir liten veiledning. I 2023 er det imidlertid gjennomført en kartlegging av CM og SM hos norske hunder. Ved denne undersøkelsen ble 89 hunder som brukes til cavalieroppdrett undersøkt med MR, og det ble skilt mellom SM 1 og SM 2, ut fra størrelse på cyster og væskefylte hulrom.
- (137) Til tross for at det var de presumptivt friskeste dyrene som ble kartlagt, viste undersøkelsen at 43,8 prosent av hundene hadde SM 2, mens 18 prosent hadde SM 1. I tillegg kommer at noe under halvparten av de undersøkte hundene som fikk påvist SM 1, var mellom tre og fem år, slik at det er sannsynlig at en del av disse vil få SM 2 senere. Sammenliknet med anslaget fra Rusbridge om at 70 prosent av hundene vil ha SM med eller uten symptomer ved fem års alder, synes ikke tallene i den norske undersøkelsen å avvike spesielt mye.
- (138) Som nevnt la lagmannsretten til grunn at utbredelsen av SM-S og CM-P lå på rundt femten prosent. Bevisføringen for Høyesterett tilsier etter mitt syn ikke en annen konklusjon.
- (139) Et særlig spørsmål i saken er betydningen av nye retningslinjer for avl. Fra 2018 har det vært et krav om at avlsdyr må ha fylt minst tre år fordi SM utvikler seg med tiden. Videre skal det ikke avles på syke dyr, og fra 26. april 2023 er det krav om MR-scanning ved tre og fem års alder. Avl skal skje i samsvar med en oppsatt matrise fra British Veterinary Association og UK Kennel Club, som, basert på grad av CM og SM hos tispene og hannhunden, stenger for avl på hunder med CM-P.
- (140) Muligheten for å begrense og på sikt få bort SM-S og CM-P gjennom avl på nåværende populasjon, vil imidlertid «take lots of time», ifølge det sakkyndige vitnet Mandigers. Han har også forklart at «[t]he current selection methods ... [i England] are not working very efficiently. Hence at this rate it will take decades before any progress will be made.» Det er noe uklart om det britiske avlsprogrammet fullt ut tilsvarer det norske avlsprogrammet, men uansett er det på det rene at avlsarbeid for å fjerne SM-S og CM-P vil ta år.

- (141) Som det fremgår av de generelle merknadene foran, må vurderingen av om avl er i strid med dyrevelferdsloven § 25 skje ut fra en nåtidsvurdering. Dersom det er tvil om terskelen i bestemmelsen er overskredet, eller man er i grenseland, vil et avlsprogram kunne være av betydning. Samtidig må det ses hen til at et avlsprogram kan forsterke andre lidelser fordi det blir for stor innavl i populasjonen.
- (142) Etter mitt syn er det her ikke snakk om et grensetilfelle. Omtrent alle cavalierhundene har CM, noe som altså innebærer at hjernen og den forlengede margen er for stor for skallen. Svært mange har SM, som medfører at det blir for lite plass til nervevevet, og det kan oppstå misdannelser som hindrer normal sirkulasjon av spinal- og hjernevæske. I mange tilfeller vil det lede til at hundene kan få kroniske smerter i form av CM-P og SM-S. Samtidig har veterinærforeningen gjennom sitt opprop fra 2017, og Den europeiske smådyrveterinærforeningen (FECAVA) i sitt skriftlige innlegg for Høyesterett, vært sterkt kritiske til videre avl. Etter mitt syn veier dette tungt.
- (143) En raskere måte å få bukt med lidelsene på vil være utkrysning, der cavalier avles med andre raser. Da vil man kunne få en ny rase som likner cavalier, men uten de alvorlige sykdommene. Det er igangsatt et slikt pilotprosjekt for 2023–2024 for å bedre helsetilstanden. Dette skjedde etter at raseklubben i 2018 – til tross for anmodning om dette fra NKKs fagmiljø og, slik jeg forstår det, positive signaler under møte med The Kennel Club – ikke gikk videre med det. Et slikt utkrysningsprosjekt vil ikke nødvendigvis komme i strid med en dom i samsvar med påstand som er lagt ned fra Dyrebeskyttelsens side.
- (144) *Samlet* er jeg – på samme måte som tingretten og lagmannsretten – av den oppfatning at CM-P og SM-S er alvorlige tilstander, som i betydelig grad påvirker hundenes fysiske og mentale funksjoner negativt, og som reduserer deres mulighet til naturlig adferd. Når en andel på minst 15 prosent av cavalier får SM-S og CM-P, alene som følge av avl som har skjedd for å oppnå bestemte ytre trekk, innebærer det så alvorlige lidelser for såpass mange hunder at videre avl på rasen cavalier, som den er i dag, vil være i strid med dyrevelferdsloven § 25. Jeg kan ikke se at bruk av matrisen for avl, eller de innstramninger som er skjedd, kan lede til en annen konklusjon, ettersom det er få konkrete holdepunkter for betydelig bedring på kort sikt.
- (145) Det er etter dette ikke nødvendig å gå nærmere inn på betydningen av MMVD eller andre lidelser. Jeg finner likevel grunn til å understreke at MMVD er en alvorlig lidelse, og det kan reises spørsmål ved om fast medisinerer av et visst omfang allerede fra ung alder er i samsvar med dyrevelferdsloven § 25.
- (146) For ordens skyld tilføyer jeg, i likhet med lagmannsretten, at en dom om rettsstridig avl ikke innebærer krav om avliving av dyr.

Nærmere om engelsk bulldog

- (147) Det er enighet om at engelsk bulldog er disponert for *brachycephalic obstructive airway syndrome* (BOAS), en tilstand som er vanlig hos hunder med kort og bred hodeskalle, samt flat snute. Partene er imidlertid uenige om betydningen av de ulike gradene, og da særlig BOAS 1.

- (148) BOAS innebærer at de øvre luftveiene til dels er blokkert som følge av den sammentrykte snuten, innsnevrede nesebor eller for liten diameter på spiserøret. Dette medfører at hundene hindres i å puste normalt. Årsaken er avl som har gitt kombinasjonen av kort snute og for mye bløtvev. Også nakkeomkrets, alder og vekt på hunden kan spille inn. Tingretten, med tilslutning fra lagmannsretten, har beskrevet symptomene slik:
- «Kliniske symptomer på obstruerte luftveier inkluderer snorkelyder fra nese/nesesvelg, hveselyder fra svelg, anstrengt eller rask pust, redusert utholdenhet, søvnproblemer og pustestans. Dels må hunden bruke mer kraft for å få luft til lungene, og kunne oppleve å måtte kjempe for å få luft til å puste. Dels kan bløtvevet i luftveiene utvide seg som følge av pustevanskene slik at luftveiene blir enda trangere, hvilket forverrer tilstanden ytterligere. I tillegg tåler hunder med BOAS varme og høy luftfuktighet dårligere fordi evnen til temperaturregulering via pusten er svekket, og dyrenes fysiske utholdenhet svekkes av samme grunn.»
- (149) BOAS kan inndeles i grader fra 0 til 3, i tråd med en graderingsskala utarbeidet av veterinær Jane Ladlow, Director of Research (Clinical), University of Cambridge, som var sakkyndig vitne for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett, og som har forsket på luftveisfunksjoner hos brachycephaliske raser i mange år.
- (150) Påvirkningen på hunden vil variere ut fra hvor hardt rammet hunden er. Det foretas gjerne en funksjonstest (belastningstest) for å avklare BOAS-graden. Denne består av tre minutters trav i 6,4 km/t (4 mph), det vil si en distanse på 321 meter.
- (151) Ved BOAS grad 0 har ikke hunden hørbare pustelyder eller liknende. Ved BOAS grad 1, som partene i saken er særlig uenige om betydningen av, kan hunden ha visse pustelyder før belastning, fra ikke hørbar til mild snorking og/eller moderat intermitterende (det vil si med visse avbrudd) nasal snorking ved snusing. Etter belastning vil hunden kunne ha mild snorking og/eller moderat intermitterende snorking når den snuser og/eller intermitterende mild snorking når den peser. Lydene er hørbare ved bruk av stetoskop. Andre forhold som synkope (plutselig tap av bevisstheden) er ikke tilstede. BOAS grad 1 kan bli verre som følge av progressiv utvikling, jf. tilleggserklæringer til Høyesterett fra Ladlow og Rowena Packer ved Royal Veterinary College, London, som har en doktorgrad knyttet til lidelser ved brachycephali.
- (152) BOAS grad 2 og 3 er mer alvorlige lidelser. Ved BOAS grad 2 vil en hund ha mild til moderat snorking og opp til moderat inspiratorisk anstrengelse (det vil si anstrengelse ved innpust) før belastning. Dette øker til moderat til kraftig inspiratorisk snorking etter tre minutters belastning, samt gir dyspné, det vil si tung pust eller åndenød, som gjør at den er ute av stand til å anstrenge seg etter belastning. BOAS grad 3 innebærer konstant moderat til kraftig hvesing, eller snorking, både før og etter belastning, men slik at den er kraftigere etter belastning. Også disse hundene har dyspné, og de kan ha cyanose (blåfarging, typisk synlig på tungen) som innebærer at blodet har mindre oksygen enn normalt. De vil også være utsatt for synkope.
- (153) Andre symptomer ved BOAS er blant annet søvnproblemer og problemer med varmeregulering, jf. Packers tilleggserklæring til Høyesterett.
- (154) Når det gjelder utbredelsen av BOAS hos engelsk bulldog, viser en britisk studie fra 2016 at 15,2 prosent av hundene hadde BOAS grad 3, mens 28,8 prosent hadde BOAS grad 2, til sammen 44 prosent. Undersøkelsen omfattet 66 hunder. I en undersøkelse fra

2017 av 201 hunder var tallene henholdsvis 12,4 prosent og 38,8 prosent. I sin erklæring til Høyesterett har Ladlow vist til oppdaterte tall fra 2022, der mer enn 700 utvalgte hunder var undersøkt. Det fremgår her at 33 prosent av hundene ble gitt grad 0, 49 prosent grad 1, mens 16 prosent ble gitt grad 2 og 2 prosent grad 3. Årsaken til bedringen er opplyst å være et mer bevisst forhold til hvilke hunder det avles på og nærmere anbefalinger for dette. I tillegg peker hun på at oppdretterne må antas å fremstille de beste hundene til en slik undersøkelse som det var tale om. Tallene er derfor trolig bedre enn hva tilfellet ville vært ved en mer tilfeldig kartlegging.

- (155) Dyrebeskyttelsen har anført at det statistiske materialet som viser bedre tall i ettertid har feilkilder, blant annet fordi hundene som er testet, var ment for avl. Det innebærer nettopp at det var de beste hundene som ble undersøkt. Videre kan det ikke utelukkes at noen av hundene hadde vært operert for BOAS før testing, et problem NKK pekte på overfor Mattilsynet allerede i 2015. Tallene vil heller ikke fange opp at BOAS er en progressiv sykdom.
- (156) Jeg er enig med NKK i at undersøkelsene viser en tydelig nedgang i antall hunder som har BOAS, og da særlig med høyere alvorlighetsgrad. Det underbygger at det er mulig å redusere forekomsten av BOAS. På den annen side har Dyrebeskyttelsen pekt på viktige innvendinger, som må tas i betraktning.
- (157) Det fremgår av lagmannsrettens dom at av 60 norske hunder som ble BOAS-gradert fra 2019 til 2021, ble 30 prosent gitt grad 0, 50 prosent ble gitt grad 1, mens 15 prosent ble gitt grad 2 og 5 prosent ble gitt grad 3. Oppdaterte tall for 121 graderte hunder viste tilsvarende fordeling. Samlede tall for perioden 2019 til 2023 viser samme fordeling med hensyn til BOAS grad 2 og 3, mens 28 prosent er gradert med BOAS grad 0 og 52 prosent er gradert med BOAS grad 1. For så vidt gjelder arvelighet, er det ikke tvilsomt at BOAS er arvelig, jf. blant annet erklæringen fra det sakkyndige vitnet dr. Danika Bannasch ved University of California, Davis. Det er imidlertid en kompleks genetisk sykdom, der arvbaheten av ulike grader er uklar. Det skaper også vansker at innavlsgraden er høy, slik at det er lav genetisk variasjon i rasen. Et avlsprogram innenfor rasen vil derfor ikke nødvendigvis lykkes, og det vil dessuten kunne forsterke andre lidelser for rasen.
- (158) I sin avgjørelse la lagmannsretten til grunn at BOAS av ulik grad hos engelsk bulldog er arvelig, men at sannsynligheten for å få hunder med alvorlig grad av BOAS er liten ved paring med hunder som har BOAS grad 0 og 1. Ettersom 80 prosent av rasen har en av disse gradene, mente lagmannsretten at det er mulig med fortsatt avl uten at den genetiske variasjonen i rasen blir for liten. Selv om enkelte avkom kan få sterkere grader av BOAS enn foreldrene, konkluderte lagmannsretten at videre avl var akseptabelt.
- (159) Lagmannsretten bygget i stor grad på forskningen og forklaringen til Ladlow, som mener hunder med grad 0 eller 1 må anses som klinisk upåvirkede, og at hundene kan holde et normalt aktivitetsnivå, uten redusert livskvalitet. Hun bygger dette på at disse gradene ikke medførte medisinske problemer.
- (160) Dyrebeskyttelsen derimot, har anført at også BOAS 1 er alvorlig. Det er vist til at hundene har pustelyder allerede før belastning. Ved en så begrenset belastning som lett trav i tre minutter forsterkes pusteproblemene. BOAS 1 kan også bli verre som følge av progressiv utvikling. Videre kan BOAS, som nevnt, gi problemer med søvn og varmeregulering. Dyrebeskyttelsens syn har støtte fra det sakkyndige vitnet Packer.

- (161) Etter mitt syn er BOAS 1 mer alvorlig enn hva lagmannsretten har konkludert med. Som påpekt av Dyrebeskyttelsen innebærer også denne graden et visst pustebesvær etter tre minutter i relativt rolig hastighet. Sammen med de øvrige utslagene av BOAS som vansker med temperaturregulering og søvnproblemer, innebærer dette etter min oppfatning at man nærmer seg terskelen som fremgår av dyrevelferdsloven § 25 andre ledd, særlig når det ses hen til forsiktighetsprinsippet i § 3. Jeg kan imidlertid ikke se at det ut fra nåværende kunnskap og den terskelen som per i dag benyttes, er grunnlag for å konkludere med at § 25 er overtrådt for hunder som har BOAS grad 1, heller ikke når det ses hen til andre helseutfordringer.
- (162) BOAS grad 2 og 3 er tilstander av en slik alvorlighetsgrad at fortsatt avl som resulterer i avkom med disse lidelsene, vil være i strid med dyrevelferdsloven § 25. Det fødes et ikke ubetydelig antall dyr med disse gradene i Norge i dag. Det er derfor av særlig betydning om bestemte tiltak raskt kan redusere denne risikoen i en slik grad at avlen likevel ikke kommer i strid med § 25.
- (163) Bulldogklubben har iverksatt flere tiltak for å minimere risikoen for syke avkom. Det fremgår av klubbens etiske retningslinjer at avl forutsetter kjent BOAS-status, og det er krav om gradering for å kunne registreres i NKK. Det er kun grad 0 og 1 som skal benyttes i avl, idet grad 2 er utelukket fra 1. august 2023. Den rasespesifikke avlsstrategien (RAS) bygger på at pusteproblemer er en diskvalifiserende feil.
- (164) Resultatene fra påbegynte avlsprogram i England synes å bidra til en lavere forekomst av BOAS-lidelsene. Likevel fødes det fortsatt avkom med BOAS grad 3. Mens Packer mener en utkrysning eller total avlsstopp er eneste mulighet for å unngå en videreføring av alvorlig BOAS, mener Ladlow at strenge avlsprogram kan være tilstrekkelig. Bannasch åpner for at det kan være mulig, men har understreket at det ikke foreligger publisert forskning som viser om, eller hvor raskt det vil gå. I Ladlows siste tilleggserklæring for Høyesterett fremkommer det at løsningen med avlsprogram er beheftet med noe usikkerhet, og at ytterligere forskning er nødvendig for å kunne konkludere sikkert. Når det gjelder tidsforløp, synes Ladlow å legge til grunn at det kan være tale om et fem til ti års perspektiv. Dette mener jeg er for lenge. Slik jeg forstår det, uttaler imidlertid både Bannasch og Ladlow seg om avlsprogram der dyr med grad 2 i en viss utstrekning fortsatt er med. Slike dyr er, som nevnt, tatt ut av avlsprogrammet i Norge.
- (165) I lys av den relativt høye forekomsten av BOAS grad 2 og 3 på avkom i Norge, sammenholdt med at endringer som følge av avlsprogram vil ta tid og resultatene er noe usikre, er jeg, når det tas hensyn til forsiktighetsprinsippet i dyrevelferdsloven § 3, i en viss tvil om tiltakene som er iverksatt leder til at grensen etter § 25 ikke er overtrådt. Videre avl nå vil imidlertid trolig føre til færre dyr med BOAS grad 2 og grad 3 i de neste generasjonene.
- (166) Før jeg konkluderer endelig, vil jeg se nærmere på andre forhold ved engelsk bulldog, ettersom det ved vurderingen etter § 25 skal foretas en helhetlig vurdering.
- (167) I sitt skriftlige innlegg til Høyesterett har Den europeiske smådyrveterinærforeningen (FECAVA) fremhevet at selv om BOAS er det største problemet for engelsk bulldog, er det flere andre alvorlige helseutfordringer som er knyttet til rasen. Av disse er det særlig evnen til naturlig fødsel som har vært tema for Høyesterett.

- (168) Det er etter mitt syn ikke tvilsomt at rasen har betydelige fødselsutfordringer. Flere internasjonale publikasjoner viser at engelsk bulldog er blant de hunderasene med høyest andel keisersnitt. Det fremgår også av det sakkyndige vitnet Packers erklæring. Årsaken til dette er det imidlertid uenighet om. Etter Packers oppfatning skyldes det fysiologiske trekk, mens det sakkyndige vitnet Indrebø har et annet syn. Hun har blant annet vist til at en rekke hunder aldri får muligheten til å forsøke å føde naturlig fordi oppdretterne foretrekker planlagte keisersnitt, samt at komplikasjoner ved fødsel kan skyldes overvekt hos en del hunder.
- (169) Det er opplyst for Høyesterett at 49 prosent av alle fødslene skjer ved planlagte keisersnitt. For hunder som i utgangspunktet gis mulighet til å føde naturlig, ender 32,5 prosent med hastekeisersnitt. Samlede tall for planlagte og ikke-planlagte keisersnitt viser at totalt 66 prosent av alle kull i senere år er født helt eller delvis ved keisersnitt.
- (170) Tallet er høyt om det sammenliknes med andre hunderaser generelt. Samtidig er det andre kortskalettede raser som har en lavere andel keisersnitt, for eksempel mops, mens andre raser med normal skalle kan ha en høy andel keisersnitt, eksempelvis berner sennen.
- (171) I likhet med lagmannsretten finner jeg det derfor vanskelig å konkludere med at andelen keisersnitt hos engelsk bulldog alene skyldes rasespesifikke forhold.
- (172) Gjennom den vedtatte avlsstrategien er det lagt opp til en betydelig reduksjon av antall keisersnitt. Det er forutsatt at fødsler skal skje naturlig, og planlagte keisersnitt er ikke tillatt. Tisper som antas å ikke kunne føde naturlig, skal tas ut av avl. Det samme gjelder tisper som har hatt to keisersnitt. Ved ett keisersnitt skal det vurderes om hunden skal tas ut av avl. Det er nærliggende å anta at denne strategien vil innebære en nedgang i antall keisersnitt. Dette må tillegges noe vekt. Det er derfor per nå ikke grunnlag for å konkludere med at andelen bruk av keisersnitt innebærer at dyrevelferdsloven § 25 andre ledd er overtrådt ved avl i overensstemmelse med bulldogklubbens avlsstrategi.
- (173) Når det gjelder øvrige helsemessige forhold, har dette i mindre grad vært belyst for Høyesterett, og jeg går ikke inn på dette.
- (174) *Samlet* viser bevisførselen for Høyesterett at en betydelig andel hunder har alvorlige pusteproblemer i form av BOAS grad 2 og 3, om lag 20 prosent. BOAS er alene menneskeskapt, som ledd i avl for å oppnå bestemte ytre trekk. Rasen har også fødselsutfordringer, og andre helsemessige utfordringer. Når det ses hen til forsiktighetsprinsippet i § 3, mener jeg at lidelsene hos dyr med BOAS grad 2 og grad 3, samlet overstiger terskelen i dyrevelferdsloven § 25 andre ledd bokstav a og b, uavhengig av andel keisersnitt. I den konkrete vurderingen av om fortsatt avl er i samsvar med loven, kan det imidlertid ses hen til om det er igangsatt arbeid som konkret viser at en betydelig forbedret dyrevelferd er mulig på kort sikt. Etter min oppfatning er det tilfellet her. Jeg viser her til den påviste reduksjonen i alvorlig BOAS som har funnet sted internasjonalt, og de enda strengere kriteriene for avl som er innført i Norge. Etter mitt syn er derfor fortsatt avl av engelsk bulldog – forutsatt at den skjer i tråd med de føringer som er gitt av bulldogklubben – ikke i strid med dyrevelferdsloven § 25. Denne nåtidsvurderingen kan imidlertid falle annerledes ut dersom det viser seg at de nye avlsreglene ikke på kort sikt fører til en generelt lavere forekomst av BOAS grad 2 og 3 for rasen engelsk bulldog.

Dersom andelen keisersnitt forblir høy, vil også det være av betydning i en fremtidig helhetsvurdering.

Konklusjon

- (175) Ingen av ankene har ført frem, og ankene skal derfor forkastes. Dette innebærer at fortsatt avl av cavalier king charles spaniel er i strid med dyrevelferdsloven § 25. Fortsatt avl av engelsk bulldog i tråd med avlsprogrammet til NKK er ikke i strid med dyrevelferdsloven § 25.

Sakskostnader

- (176) Ingen av partene har vunnet saken eller fått medhold av betydning. Det er heller ikke grunnlag for å tilkjenne sakskostnader uavhengig av utfall. Sakskostnader tilkjennes derfor ikke.
- (177) Høyesteretts resultat skal legges grunn til for avgjørelsen av sakskostnader for tidligere instanser, jf. tvisteloven § 20-9. Heller ikke tingretten eller lagmannsretten tilkjente sakskostnader, og jeg finner ikke grunn til å endre dette.
- (178) Jeg stemmer for denne

D O M

1. Ankene forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

- (179) Dommer **Bergh:**

Dissens

- (180) Jeg er kommet til et annet resultat enn førstvoterende.
- (181) Jeg er enig i at søksmålsvilkårene er oppfylt, jf. tvisteloven § 1-3 og § 1-4. Videre er jeg enig i at dyrevelferdsloven § 25 andre og tredje ledd etablerer forbud mot avl når den har slike virkninger som beskrives i bestemmelsen. Det må da også være adgang til å få dom for at en nærmere beskrevet avlsvirksomhet er lovstridig. Som førstvoterende, ser jeg det slik at dette også omfatter forbud på rasenivå.
- (182) Det avgjørende er hva som er terskelen for at avlsvirksomhet innenfor en bestemt, eksisterende hunderase er i strid med § 25. Ordlyden i loven § 25 og § 3, og også enkelte generelle formuleringer i forarbeidene, kan forstås slik at det er grunnlag for å foreta en konkret vurdering av egenskaper ved bestemte hunderaser opp mot lovens kriterier, og at det ut fra en slik vurdering vil kunne konstateres at videre avl innenfor disse rasene er over den terskelen som loven oppstiller. Det er, så vidt jeg forstår, bærende for de vurderingene

førstvoterende foretar. Mitt syn er imidlertid, i alle fall når det gjelder etablerte hunderaser som har eksistert tilnærmet uendret i mange år, at det må vurderes nærmere om loven faktisk skal forstås slik at det kan konstateres direkte ut fra den generelle normen i § 25 at avl ikke er lovlig.

- (183) Det er anerkjent at dyrehold, herunder avlsvirksomhet, vil kunne påføre dyr lidelse uten at det generelt medfører at virksomheten er forbudt. Allerede i forarbeidene til dyrevernloven fra 1974 behandles de kryssende hensynene som foreligger. I innstillingen fra lovkomiteen, vedlegg til Ot.prp. nr. 27 (1973–1974), side 29, heter det:

«Komiteen er fullt oppmerksom på, og finner det nødvendig å understreke, at det i visse situasjoner ikke er til å unngå at dyr påføres lidelse. Dette er en naturlig følge av at samfunnet utnytter dyrene i sin interesse, enten det gjelder av rent ernæringsmessige grunner, av økonomiske grunner eller for hyggens og adspredelsens skyld. Komiteen vil videre understreke at menneskene, så langt tilbake som historien kan berette, har holdt husdyr av de nevnte grunner, hvilket til enhver tid har påført angjeldende dyr mer eller mindre frihetsberøvelse, tvang og utnyttelse. Dette er alminnelig akseptert i alle kretser, og det er bare de unødige lidelser § 3 tar sikte på å ramme. Spørsmålet er imidlertid hvilken lidelse som er ‘unødig’ eller ikke. Her kommer en lang rekke kryssende interesser og hensyn inn, likesom vurderingene baseres på inkommensurable verdier: etiske, moralske, religiøse, økonomiske, emosjonelle. Spørsmålet er uhyre vanskelig å ta stilling til.»

- (184) Som førstvoterende har redegjort for, ble det i 1993 tatt inn en bestemmelse i dyrevernloven 1974 § 5 som hadde vesentlige likhetstrekk med § 25 andre ledd i den någjeldende dyrevelferdsloven. Andre ledd i § 5 ble tilføyd i 1996 og la ned forbud mot avl på dyr som hadde blitt endret som beskrevet i første ledd. Dette var altså en regel som svarer nær til dyrevelferdsloven § 25 tredje ledd. I forarbeidene til lovendringen, Ot.prp. nr. 78 (1994–1995) side 7, het det blant annet:

«Forslaget om nytt annet ledd i § 5 vil ikke ramme tradisjonelt husdyrhold slik man i dag ser det. Tillegget er en naturlig oppfølging av det forbud mot endring av arveanlegg som følger av gjeldende bestemmelse. Etter sin ordlyd vil denne nye bestemmelsen ramme både der dyr har fått endret sine arveanlegg på naturlig måte, f.eks. ved mutasjoner og der hvor arveanleggene er endret ved tradisjonelt avlsarbeid eller genteknologiske metoder.»

- (185) Her uttales at bestemmelsen ikke rammer «tradisjonelt husdyrhold». I samsvar med den alminnelige forståelsen av begrepet «husdyr», er det naturlig å forstå uttalelsen slik at den omfatter både produksjonsdyr i landbruket og andre dyr som eies og avles av mennesker, herunder hunder. Jeg forstår det dermed slik at i 1996 bygde departementet på at videre avl innenfor kjente og etablerte hunderaser ikke var i strid med den dagjeldende dyrevernloven.

- (186) Førstvoterende har vist til dyrevelferdsmeldingen, St.meld. nr. 12 (2002–2003). Formuleringen i meldingen side 52, som hun er inne på, lyder slik:

«Hos familiedyr har favoriseringen av enkelte defekter eller andre karaktertrekk tilsvarende ført til økt risiko for visse skader og sykdommer. Det finnes en rekke eksempler på avl som kan sies å stride mot lovens bokstav, både hos familiedyr og produksjonsdyr. Eksempler på dette omtales under de enkelte arter»

- (187) Departementet uttaler altså at en rekke former for avl «kan sies å stride mot lovens bokstav». Når departementet formulerte seg på denne måten, kan det vanskelig forstås annerledes enn at departementet mente at mange tilfeller som tilsynelatende ble rammet av ordlyden i den dagjeldende dyrevernloven, likevel ikke var i strid med loven. Departementet peker dermed på en motsetning som, slik jeg kommer tilbake til, etter mitt syn også foreligger etter dagens lov.
- (188) Min konklusjon så langt blir at dyrevernloven 1974 § 5 ikke rammet videre avl innenfor kjente og etablerte hunderaser.
- (189) Det videre spørsmålet er om dyrevelferdsloven § 25, som langt på vei er formulert på samme måte som dyrevernloven 1974 § 5, skal forstås på en annen måte.
- (190) Som fremhevet av førstvoterende, ble det ved vedtakelsen av dyrevelferdsloven lagt stor vekt på å etablere høye standarder for dyrevelferd, der hensynet til dyrene skal stå sentralt. Spørsmålet er likevel om disse generelle uttalelsene også gir grunnlag for at dyrevelferdsloven § 25 skal tolkes på en vesentlig annen måte enn § 5 i den tidligere loven overfor kjent og etablert avlsvirksomhet. Etter mitt syn er det ikke holdepunkter i forarbeidene for at loven var ment å medføre en slik endring.
- (191) Tvert imot gis det uttrykk for at tidligere gjeldende rett videreføres. I Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) drøftes bestemmelsene om avl i punkt 2.3.4. Departementet viser her til høringsnotatet og fremhever i punkt 2.3.4.2 at utkastet til andre ledd i den foreslåtte bestemmelsen, § 25 i loven, gjelder «en videreføring av prinsippene i gjeldende lov».
- (192) I punkt 2.3.4.4 *Departementets vurdering og forslag* heter det blant annet:
- «Flere høringsinstanser ønsker en nærmere klargjøring av hva som kan regnes som allmenne etiske reaksjoner og hvem som skal vurdere hva som til enhver tid faller inn under begrepet. På samme måte som for annen skjønnsutøvelse i håndheving av loven, vil det være de ansvarlige myndighetene som må gjøre vurderingen av hva som omfattes av begrepet 'allmenne etiske reaksjoner'. Når det gjelder hva som skal anses å vekke allmenne etiske reaksjoner, må den oppfatningen som reflekteres i samfunnet sees i sammenheng med en faglig vurdering av om den aktuelle handlingen innebærer dyrevelferdsmessig uheldige forhold.»
- (193) Departementet understreker at både når det gjelder kriteriet i § 25 andre ledd bokstav c – allmenne etiske reaksjoner – og ved annen skjønnsutøvelse i håndhevingen av § 25 og øvrige bestemmelser i loven, vil det være *de ansvarlige myndighetene* som må gjøre vurderingen. Jeg forstår dette slik at departementet forutsetter at den konkrete anvendelsen av § 25 andre ledd i første rekke skal skje gjennom forskrifter gitt med hjemmel i § 25 fjerde ledd. Departementets uttalelser taler klart mot å forstå loven slik at domstolene direkte ut fra den generelle normen i § 25 skal kunne konstatere at en kjent og etablert avlsvirksomhet er ulovlig.
- (194) Dette støttes også av departementets videre drøftelse i punkt 2.3.4.4 der man, ut fra merknader fra enkelte høringsinstanser, tar opp spørsmålet om bestemmelsen rammer bruk av steril fisk, uttaler:

«Departementet antar ut fra dagens kunnskap at avl av steril fisk ikke vil være i strid med den foreslåtte bestemmelsen, men peker på at regulering knyttet til steril fisk eventuelt vil kunne gjøres i forskrift med hjemmel i bestemmelsens siste ledd.»

(195) Steril fisk har utvilsomt fått endret en grunnleggende fysisk funksjon negativt, jf. formuleringen i dyrevelferdsloven § 25 andre ledd bokstav a. Likevel uttalte departementet at avl av slik fisk med grunnlag i den kunnskapen som da forelå, ikke var i strid med lovbestemmelsen og henviste til adgangen til forskriftsregulering.

(196) De spesielle merknadene til § 25 er kortfattede og gir begrenset avklaring. Jeg har likevel merket meg følgende uttalelse i proposisjonen side 111-112:

«Avl skal i prinsippet ikke ha til hensikt å kompensere for mangler i miljøet eller benyttes for å tilpasse dyr til oppgaver eller miljøer som de ikke har naturlig forutsetning for å trives med. Mulighetene for målrettet avl etter både tradisjonelle og genteknologiske metoder er etter hvert blitt svært gode. Det er i utlandet avlet frem for eksempel katter uten pels og blinde høner som ikke hakker under restriktive betingelser. Slik avl vil være i strid med denne bestemmelsen fordi avlen må anses både å kunne påvirke dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, redusere dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd og kunne vekke allmenne etiske reaksjoner.»

(197) Her velger altså departementet «katter uten pels» og «blinde høner» som eksempler på avl i strid med bestemmelsen. Dette gir etter mitt syn klare holdepunkter for at man ikke har ment at kjent og etablert avlsvirksomhet rammes uten at dette eventuelt bygger på forskrifter gitt ut fra en nærmere faglig vurdering etter hjemmelen i fjerde ledd.

(198) Jeg finner også vesentlig støtte for mitt syn i forarbeidene til lovendringen i 2021, der avlsorganisasjoner og raseklubber kom inn som pliktsubjekter etter § 25. I Prop. 128 L (2020–2021) uttalte departementet på side 9:

«Endringsforslaget innebærer at det blir tydelig for dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber at de har et ansvar for å overholde dyrevelferdsloven § 25. Tydeliggjøringen av ansvar innebærer at de kan pålegges plikter i forskrift. I høringsnotatet skrev departementet at det er behov for å kunne stille krav til at avlsaktørene skal utarbeide en avlsplan. Og videre at man skal kunne stille krav til hva avlsplanene inneholder, og hvordan avlsplanene skal ivareta kravene i dyrevelferdsloven. Departementet mener at det er mest hensiktsmessig at loven bare gir en hjemmel for å gi mer detaljerte bestemmelser i forskrift, blant annet fordi kunnskap om avl og genetikk endres. Det er enda ikke avklart hva en forskrift hjemlet i samsvar med endringsforslaget skal inneholde. En slik forskrift er på dette tidspunktet hverken utredet eller utarbeidet, og er derfor heller ikke på høring. Høringsinstansene vil få muligheten til å komme med innspill når en forskrift hjemlet i samsvar med endringsforslaget sendes på høring.»

(199) Departementet fremhever her at det konkrete innholdet i pliktene som følger av dyrevelferdsloven § 25, skal etableres gjennom forskrifter gitt med hjemmel i loven. Som begrunnelse for dette vises blant annet til at kunnskap om avl og genetikk endres.

(200) Etter mitt syn vil det stride mot de forutsetningene som kom til uttrykk så sent som ved lovendringene i 2021, dersom domstolene direkte ut fra dyrevelferdsloven § 25 slår fast at avl på de hunderasene som denne saken gjelder, er i strid med loven. Slik det fremgår av førstvoterendes redegjørelse, er det tale om raser som er vel etablert. De helseproblemene

som er fremhevet i saken, har vært kjent lenge og skiller seg ikke grunnleggende fra problemer som foreligger også for andre raser. Utviklingen i de senere årene er ingen forverring. Tvert imot arbeides det, slik førstvoterende beskriver, aktivt for å redusere de foreliggende problemene.

- (201) Når det gjelder engelsk bulldog, er førstvoterende kommet til at videre avl er lovlig. Jeg er enig i det, men ut fra det jeg har påpekt, kan man etter mitt syn komme til denne konklusjonen uten en slik omfattende, konkret vurdering som førstvoterende foretar.
- (202) Videre er det mitt syn at videre avl på cavalier ikke er i strid med dyrevelferdsloven § 25.
- (203) Jeg stemmer etter dette for at NKK frifinnes også når det gjelder cavalier, og at Norsk Cavalierklubb og oppdretterne av cavalier frifinnes. Når det gjelder engelsk bulldog, slutter jeg meg til at anken forkastes. Også med min konklusjon mener jeg at sakskostnader ikke bør tilkjennes.
- (204) Dommer **Thyness:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Bergh.
- (205) Dommer **Hellerslia:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Østensen Berglund.
- (206) Dommer **Bull:** Likeså.
- (207) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M

1. Ankene forkastes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.